

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Den Advocaet Van Qvaede Saeken Met Naeme Daniel Van
Henghel Predikant Tot Uytrecht**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1673

III. Artikel. Onwetenheyt van Daniel aengaende de
Rechtveerdigh-maekinghe.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71559)

Ghy seght: Dat dit eene dwalende opinie is/ ende dat het ons van gheene afgoderge bezyden en kan/ en dat wy beter behoorden te weten.

Wat moeten wy weten?

Wat'er gheene veranderinghe / seght ghy / van 't hooft in 't lichaem Christi en is.

Wie seght dat? Ghy? en uw' ghelijcke? ist daerom waer? weet ghy dan niet dat ghe al te laet in de werlt ghekomen zijt om ons te leeren? ende dat ghe niet uyt de Schryfueren en hebt kunnen aenwijzen dat Christus of sijne Apostelen / ofte Euangelisten erghens gheseyt hebben dat hy gaf eene figurere ofte teeken sijn' lichaems? en wilt ghy lieden ons komen leeren? Doch hier-naer breeder daer van.

III. ARTIKEL.

Onwetentheyte van Daniel aengaende de Rechtveerdigh-mackinghe.

De questie is hier / of wy dooz onse goede wercken in den staet van gratie ghedaen / den hemel kunnen verdienen / of niet? wy segghen dat ja / en ghy seght dat neen? Maer hoe sult ghy uw' segghen prouberen?

Ghy stelt ons eenen hoop schryfuer-plaetsen dooz / allenlijck aenwijsende de Capitels en versen, misseghen om dat men niet en sou sien dat'er niet eene van alle te propooste en dient.

Dooz eerst dan / wy stemmen u toe al wat Paulus seght Rom. 3. 24. 25. 28. Item Cap. 5. v. 9. 10: Want hier enseghet Paulus niet anders / als / ofte dat de Heydenen gherechtveerdicht worden / om niet, uyt genade, sonder de wercken: Niet wonder / want soo lanck als de Heydenen waren / dat is / bukten het waere geloof / en koften alle haere wercken / oock de beste / niet haeren om haer te hzenghen tot het waere gheloof ende rechtveerdighyde; oversulcx dat se daer toe gekomen waren was uyt lautere ghenade / sonder haer wercken:

ken: maer wat ghelykenis is'er tusschen Heydenen ende gheloobigghen?

Ofte Paulus spreeckt van de Ioden, en seght datie niet gherechtveerdicht en konnen worden dooz de wercken van haere Wet / naemelijck dooz de besnydenisse: volght hier uyt dat de Christenen niet gherechtveerdicht en worden dooz de wercken van de Wet Christi?

2. Stemmen wy toe het ghene Paulus seght. 1. *Corinth 5 21.* dat wy de rechtveerdigheyt Gods worden in Christo: Wie heeft daer oyt aen ghetwyffelt? want buyten Christum en kan niemant gherechtveerdicht worden om dat de wercken niet verdienstigh en konnen zijn als dooz de verdienstien / ende kraecht van het bloede Christi dat hy dooz ons heeft vergoten.

3. Wy stemmen u toe met vollen monde het ghene den selven Apostel seght *Galat. 2. 16.* ende *5. 4.* te weten dat den mensch niet gherechtveerdicht en wordt uyt de wercken der Wet: Van wat wet spreeckt Paulus hier? Had ghy utwen Bybel wel inghesien die soude u geseyt hebben *Num. 75.* dat hy hier spreeckt van de Wet Moysis, of van de Ioodsche Wet, soo der zeden als ceremonien, waer onder naemelijck begrepen wordt de Besnydenisse / ghelyck men uyt den boozsejden brief Pauli kansien: Maecht nu eens uw argument / ende besluyt hier eens uyt dat den mensch niet gherechtveerdicht en wordt dooz de wercken van de Wet Christi, die ghesondeert ende gheboutot worden op het ghehoore Iesu Christi.

4. Wy stemmen u toe de spreuke van den H. Paulus *Ephes 1. 7.* daer hy seght: Wy hebben in Christo de verlossinghe dooz sijn bloede, de verghevinghe der misdaden nae de rijckdommen sijnder ghenade: Want 't is ghelyck utwen Bybel wel seght *Num. 24.* eene overgrootte ende overvloedighe ghenade gheweest dat den sonen Gods dooz sijn eyghen bloede ende doode ons heeft komen verlossen: maer 't sou een sekerp verstant moeten zijn die hier uyt dese slot-reden sou konnen trecken: Ergo wy en worden niet gherechtveerdicht dooz onse wercken.

5. Wy stemmen u toe dese woorden vanden selven
 Apostel *Philip. 3. 9.* op dat ick in Christo ghevonden
 worde niet hebbende mijne rechtveerdigheyt die uyt de
 Wet is, maer die door 't gheloove Christi is. Dat is
 recht dat wy begheeren/ naemelijck dat wy onse eygen
 rechtveerdigheyt hebben / niet dooz de Wet Moylis die
 nu afgheschafst is/ maer dooz het geloof Christi, en dooz
 de wercken die men daer op houdt/ naemelijck/ gelijk
 utwen Bybel henerckt *Num: 42.* dat wy om Christi
 wille gheerne berdzaghen alle Iyden/ krancken/ ende ber-
 dzuchinghen/ om alsoo te komen tot de opstandighe der
 dooden, dat is/ tot de eeuwighe heerlijckheyt ende ghe-
 lucksaligheyt. Knoopt nu dit altemael saemen / ende
 ghy sult bevinden dat Paulus hier seght / dat hy niet
 alleen dooz de rechtveerdigheyt Christi, maer oock dooz
 sijne eyghen, ende dooz het berdzaghen van Iyden en
 krancken/ ghesondeert op het gheloof Iesu Christi, sal
 saligh worden.

6. Wat de woorden *Ioan 1. 7.* aengaen / ghy moet
 hier ghesust ofte ghedroomt hebben/want daer en staet
 anders niet als dat Ioannes den dooper ghekomen is
 om van het licht te ghetungghen / op dat se alle dooz
 hem (dat is/ dooz Ioannem seght utwen Bybel *Num 19.*)
 souden ghelooben. Wat kan dit ter sake doen om te be-
 wijzen dat wy uyt de wercken niet gherechtveerdighe
 en worden?

Hier mede vallen alle utwe spillen in v' affchen / met
 al wat'er volghet; want wy stemment u altemael toe/
 ende nochtans onse leere van de rechtveerdighe-mae-
 kinghe blijft soo vast staen als eenen muer: Wy stem-
 men u oock toe dat Christus te bergheefs soude gestoz-
 den zijn / en dat hy ons ydel soude gheworden zijn / in-
 dien wy wilden gherechtveerdighe worden dooz de
 wercken van de loodsche Wet/ ghelijck de Galatten be-
 gheerden. *Galat. 2. 21,* ende *5. 4.* Alsoo stemmen wy
 eyndelijck toe dat de Ioden dooz haere eyghen gherech-
 tigheyt / dat is/ dooz die van haere Wet (soo als utwen
 Bybel selbe bekent *Num 5.*) niet gherechtveerdighe en
 koften worden *Rom. 10. 3.* Maer al wat wy toestemmen
 en scrijdt teghen ons niet/ gelijk ghe nu dooz de oogh
 hebt

hebt ghesien: Soo moet ghe dan andere schrijvers
plaetsen gaen op-soecken om onse Leer bande Rechts-
veerdigh-mackinghe te bestrijden.

Maer ghy seght noch voorders Pag 29. datmen
niet met allen aen syne eyghen werken / verdiensten /
ende voldoeninge en mach toe-schrybē / maer alles aen
Christo als den eenighen ende volkomen Saligh-
maeker:

Hoe bewijst ghy dit?

Eerst upt *Ahor.* 4. 12. *1. Timoth.* 2. 2. *1. Cor.* 1. 30.
etc. daer Christus gheseyt wordt te sijn onse saligheyt,
verlosser, heylighmaeker, middelaer &c.

Maer upt ghy ten eersten beslyt dat wy de volheyt
der ghenade Christi te kozt doen / ende vertrouwen op
eenen ydelen middel.

Die consequentie en deught niet: Want by den Co-
ninc is de volheyt des machts / daerom nochtans en
doen wy aen die macht niet te kozt noch en vertrou-
wen op gheenen ydelen middel / wanneer wy by de
Ministers des Coninc gaen om yet te verkrijghen:
Want ghelyck die Ministers niets en kunnen doen
sonder de macht vanden Coninc / alsoo en kunnen
voek de Heylighen ende Engelen die Ministers Gods
sijn / *Hebr.* 1. 4. niet doen sonder de ghenade Christi:
Want al wat'er is moet van de volheyt deser ghenade
ontfanghen, *Ioan.* 1. 16. alsoo blijft die volheyt in Chri-
sto, alhoewel datse mede-gedeelt wordt aen syne Mi-
nisters.

Ghy beslyt 2. dat wy afwijken van de supberheyt
des Evangeliums om dat'er staet *Ah.* 4. 12. De salig-
heyt en is in gheenen anderen als in Christo, ende *Hov.*
7. 25. dat hy volkomentlyck kan saligh maken de ghene
die door hem tot Godt gaen.

Dit altemael segghen wy mede: Want al wat de
Heylighen booz ons kunnen verkrijghen moet geschie-
den dooz Christum, ende niet dooz haer selven / om dese
wille dat alle haere verdiensten van niemant anders
en kommen als van Christo, ende haere gebeden geen
kracht en hebben / als dooz Christum, gelijck de Room-
sche Kercke dit openlijck ghetuyghet wannest sy alle
haere

gare ghebeden sluyt met dese woorden: Door onsen Heere Iesum Christum &c.

Shy besluyt 3. dat wy een ander fundament leggen/ daer nochtrins 1. Cor. 3. 11. staet dat'er geen ander gheleghet kan worden dan 't ghene gheleydt is, het welcke is Iesus Christus

Dese slot-reden en deught wederom niet: Want alsoo soude Paulus oock een ander fundament gheleyde hebben als hy de ghebeden der gheloobighen verjocht om hem te helpen by Godt: sijn dan de Verplighen in den hemel van minder conditie of macht als de lebende menschen: oste bidden sy vooz de lebende menschen niet: hoe seght dan den H. Ioannes Apoc. 5. 8. volgens de verklarunghe van uwen Bybel Num. 20. dat de Verplighen in den hemel niet alleen danck-segginghen maect oock andere ghebeden hzenghen vooz den throon Godts?

Shy besluyt 4. Dat wy ten deese eenen anderen wegh in slaen / om dat Christus seght Ioan. 14. 6. Ick ben den wegh: Niemandt en komt tot den Vader dan door my.

Heest Paulus oock eenen anderen wegh in-ghegaen als hy vooz de gheloobighen ginck by den Vader? Want hy seght: Helpt my met uwe ghebeden by Godt: Waer blijft Christus hier?

Shy besluyt 5. dat wy afwijken van het Catholijck gheloof: Want dat is / seght ghy het Catholijcke ende aller Verplighen gheloof de saligheydt te soecken alleen in Godts barmhertigheyt / ende Christi lijden ende boldoeninghe / als blijkt uyt Ephes. 2. 8. 9. Vyt gemade zijt ghy saligh gheworden door het gheloove, ende dat niet uyt u, het is Godts gave, niet uyt de wercken, op dat niemant en roeme.

Dese schyftuer plaetse en doet hier niet een stercken ter saeke om uw' slot-reden goet te maeken: Ick loone dat uyt uwen Bybel: Want indien ick braghe wat dese woorden Pauli 2. 1. 2. 3. te seggen sijn/wanneer hy van die van Ephesien schryft datse eertyts wandelen onder de macht des satans in de begeerlijckheden des vleeschs etc: Alwen Bybel antwoort hier op Num. 3.

dat Paulus spreekt van den staet in den welken die van Ephesien waren / eerste bekeert wierden tot het gheloove in Christum, ofte / als sy noch Heydenen waren: daerom boeght'er den boozsende Bijbel noch by Num. 9. dat Paulus dit doet, om te bewijzen dat de bekeeringe der Ioden soo wel als der Heydenen uyt enckele ghenade gheschiedt was

Dit is recht dat wy begheeren: Want gene wercken en konnen haten ter saligheyt die buyten't gheloove Christi ghedaen worden / maer de wercken de welke die van Ephesien booz haere bekeeringhe hadden ghedaen / waeeen ghedaen buyten't gheloof Christi: Ergo die wercken en kosten haer gheensins haten ter saligheyt: Wanneer sy dan bekeert wierden tot het gheloof / dat gheschiedde uyt louter ghenade / ende verholghens niet uyt hare bozighe wercken.

Hier en hebt ghy dan niet anders ghedaen als onse eyghen leere bevesticht: Maer hoe sult ghy nu hier uyt besluyten dat onse wercken ofte verdiensten niet en haten ter saligheyt als se ghesondeert worden op het gheloof: Iyden / ende veldoeninghe Christi: aenghesien dat Paulus in't selve Capittel v. 10. sprekende van de ghene die nu gheloobigh zijn / seght / datse sonden wandelen in goede wercken, ghelijck se te voren gheswandel hadden in sonden v. 11. 12. Siet nu boozhetes het 4. 5. 6. Capittel / daer en sult ghy niet anders vinden als eene lyste van goede wercken die den Apostel van de Ephesianen wilt ghedaen hebben / segghende ten lesten Cap. 6. v. 8. Alle goet dat jeder een sal ghedaen hebben sal't selve van den Heere ontfanghen, dat is / seght uwen Bijbel Num. 15. den loon daer van ofte wel de vergeldinghe Colof. 3. 24, Ergo niet uyt enckele ghenade ghelijck als se bekeert wierden / maer uyt de goede wercken dooz het bloedt Christi als se nu ghelobigh waeren ghetworden: Want daer en kan gheenen loon, veel min vergeldinghe zijn sonder verdiensten: Maer Paulus seght dat de goede wercken der ghelobighen niet alleen en sullen gheloont, maer oock vergolden worden: Ergo Paulus seght dat de goede wercken der ghelobighen verdienstigh zijn bande saligheyt

geyt/ dienbolghens oock van de rechteverdighe-mae-
tinghe.

Welcke zijn nu uwe andere schryfuer-plaetsen om te
besluyten dat wy afwyken van het Catholijke geloof?

AA. 10. 43. seght ghy / staet dat een jehelijck die in
Christum ghelooft verghevinghe der sonden ontfanghen
sal door sijnen naeme.

Ick antwoorde met uwen Bijbel *Num.* 43. Dat is
te segghen/ door hem ofte om sijnen t'wille, als wefende
de ghene die voor onse sonden eene offerande gheworden
is, ende daer door eene eeuwige versoeninghe voor alle
die in hem ghelooven, heeft te weghe ghebrachte.

Dit is de eerste ende eenighe fonteyne uyt de wels-
ke alle verdiensten moeten spruyten: Du moet ge too-
nen uyt dese plaetse / dat die fonteyne in onse goede
wercken niet en vloeyt om de selbe verdienstigh te
maeken door Christum, ende om sijnen t'wille, dat is/
om het bloedt dat hy heeft vergoten aen 't kruys.
Ick te eens uw' verstant hier te werck om dit uyt dese
boogaende schryfuer te bewijsen: Kont g'het niet
doen / soo en is 't anders niet als eenen ydelen slagh in
de locht.

Boozders seght *Pag.* 30 dat *AA.* 15. 11. staet: Wy
ghelooven door de ghenade des Heeren Iesu Christi saligh-
te worden.

Dat is te segghen/ seyt uwen Bijbel *Num.* 28. door
het liden ende gherechticheyt Iesu Christi daer hy ons de
ghenade Gods mede verdient heeft.

Seer wel ghesent: Want dat Christus booz ons ge-
leden heeft / is uyt loutere ghenade gheschiedt / om dat
nocht mensch noch Enghel soo eene jonste door eenighe
goede wercken verdient hadde / noch verdienen en
konst / ter oorsake van de onyndelijcke werdeeringe van
die berloffinghe de welke Christus Godt ende mensch/
booz ons uytghewerckt heeft: maer hoe volghet hier
nu uyt dat onse goede wercken door dat liden Christi
niet verdienstigh gheworden en zijn.

Endelijck seght ghy dat *Rom.* 6. 23. staet / Het eeu-
wigh leven is eene genaden ghifte door Iesum Christum.
Aenghesien dat ghe dese schryfuer-plaetse / naer
uwe

uwe ghelwoonte/ daer wederom enkelijck boozgheselt
hebt als of er niet op te segghen en viel/ hoorz wat
uwen meester Augustinus daer van gheseyt heeft *de*
Gratia & libero Arbitrio Cap. 8. 9. 15. 16. 20. 21.

Uyt die plaetse/ seyt hy/ van Paulus, en ont staet geen
klejne questie/ die wy dooz de hulpe Godts sullen ont-
knoopen: Want ist saeken dat het eeuwigh leben dooz
de goede wercken ghegheben wordz / ghelijck de H.
Schijsturee opentlijck seght: Godt sal aen een jegelijck
gheven naer sijne wercken: Hoe kan dan het eeuwigh
leben een ghenadighe ghifte zyn / aenghesien dat de
ghenade niet ghegheben en wordz dooz de wercken/
maer booz niet / ghelijck den Apostel seght: Aen de
ghene die werckt en wordz den loon niet toe-ghereken-
nae de ghenade, maer nae de verdienste? en voeght'er
datelijck hy: Ist eene ghenade, ergo niet uyt de wercken,
andersins de ghenade en is nu gheene ghenade: Hoe is
dan het eeuwigh leben ghenade het welck uyt de wer-
cken vercreghen wordz? dese questie dunckt wy niet te
konnen ont-knoopt wordz / ten sy dat men verstaet dat
voock onse goede wercken / booz de welke het eeuwigh
leben ghegheben wordz / behooren tot de ghenade
Godts/ ghelijck Christus seght: Sonder my en kont ghy
niets doen; ende den Apostel self / als hy gesept hadde:
Ghy zijt saligh gheworden door de ghenade door het ge-
loof, ende dat, niet uyt u selven, maer't is eene gave Godts
niet uyt de wercken, op dat jemant sich niet en verheffe.
Hy heeft wel ghesien dat de menschen kosten dencken
dat dit soo gheseyt was als of de goede wercken niet
nootsakelijck en waren aen de gheloobighen/ maer het
ghehoof alleen haer ghenoech was/ ende wederom dat
de menschen sich ober haere goede wercken kosten
verheffen / als of sy uyt hun selven ghenoeghsaem
waren om die wercken te doen; daerom heeft hy'er
terstont hy-ghedroeght: Wy zijn sijn maecksel ghescha-
pen in Christo Iesu in goede wercken, die Godt voor-
bereyt heeft op dat wy in de selve souden wandelen: Wat
is dit te segghen? naer dat hy de ghenade Godts ghe-
retommandeert hadde / seght hy: Niet uyt de wercken,
op dat jemant misschien sich niet en verheffe? Hy gheeft
de

te reden / te weten / want wy zijn sijn maecksel ghescha-
pen in Christo Iesu in goede wercken. Hoe seght hy dan:
Niet uyt de wercken, op dat niemant sich en verheffe?
hoozt ende verstaet: Niet uyt de wercken als wesende
de uwe, ende uyt u selyen, maer als wesende die / in de
welcke u Godt heeft ghemaectt ende gheschapen / niet
mer die scheppinghe dooz de welcke wy menschen ghe-
worden zijn / maer dooz die scheppinghe dooz de welcke
wy een nieuw schepsel sijn gheworden in Christo. Wy
worden dan ghemaectt ende gheschapen in de goede
wercken die wy niet en hebben bereypt gemaectt; maer
die Godt heeft bereypt op dat wy in de selve souden
worden. O uersulcx / alderlieffste / ons goet leben en
is anders niet als de genade Godts / huyten twijffel is
oock het eeuwiggh leben / (het welck booz het goet le-
ben ghegheben wordt) ghenade Godts; want dat
wordt oock booz niet ghegheben / want het goet leben /
booz het welcke het eeuwiggh ghegheben wordt / is oock
ghegheben booz niet / maer aenghesien dat het eeuwiggh
leben eenen loon is booz 't goet leben / ende eenen loon
als uyt rechteberdigheyt / alsoo wordt d'ene gratie
ghegheben booz d'andere: Want dat blijft waerach-
tig dat Godt aen een jehelick sal gheven naer sijne
wercken.

Dit altemael berklaert hy met wegnighe woorden
in *Euchiridio* cap. 107. segghende: Den Apostel noemt
het eeuwiggh leben (het welck sekerlyck eenen loon is
vande goede wercken) ghenade: Want de goede ber-
diensten des menschs sijn oock gaben Godts / booz
welcke verdiensten als het eeuwiggh leben ghegheben
wordt / wozt gratie booz gratie ghegheben.

Verstaet ghe die wel / Domine Daniel? en siet ghy
noch niet dat het wel saemen staet dat het eeuwiggh le-
ben ghenade is / ende dat wy nochtans het selve booz
de verdiensten van onse goede wercke verdienen? Want
de schijstuerer / gheijck Augustinus seet wel bemerckt /
seggt het klaer alle beyde.

Verstaet g'het noch niet? hoozt dan wat den H. Pau-
lus seggt 2. Cor 3. 5. Wy en zijo, seggt hy / uyt ons sel-
ven niet bequaem om jet te dencken, dat ons tot de salig-
heyt

heyt brenghe (soo als uwen Bybel dit verklaert) maer onse bequaemihheyt is uyt Godt: alsoo en zyn wy uyt ons selben niet bequaem om jet goeds te doen dat ons tot de saligheyt hzenghe/ als dooz de gratie Godts/ die ons bequaem maect om wercken te doen die ons tot de saligheyt konnen hzenghen: dat Godt ons die bequaemigheyt gheeft/ is syne ghenade/ ende dat wy dooz onse wercken verdienen/ is die bequaemigheyt die ons Godt heeft ghegheben op dat wy in goede wercken souden wandelen/ ende ons niet verheffen als of wy onse goede wercken dooz onse eyghen krachten bande natuere/ ende niet dooz de kracht Godts/ die ons bequaem maect om goede ende verdienstige wercken te doen/ het eeuwighe leven verdienen.

vloeck nu/ als een man/ ghy die alle Roomsch-ghefinde wilt controlieren/ controleert hier oock eens Augustinum. Die van uwe eete roepen gheduerigh dat men de eene schryfuer moet verklaeren dooz d'andere: Dit heeft Augustinus hier pertinent wel ghebaen/ ende alsoo onse eere hebesicht; stelt nu eens uwe argumenten hier teghen/ om te sien of ghy wijser zyt als uw meester: Maer wacht u van sijne spreken booztaen te verkozten of te verdoornen/ ghelijck ghy terfont hier-naer doet/ als of Augustinus van uw' gheboelen ghetweest waer.

Want soo doet ghy hem spreken uyt sijn Manuale cap. 22. Mijne verdienste is Godts ontferminghe.

Waerom hebt ghy verstaeghen het ghene terfont doer op volght: te weten: My en ontbreken geene verdiensten, soo lanck als dien Heere der ontferminghen niet ontbreken en sal, de bearmhertigheden des Heeren sijn veel, ende ick ben veel in verdiensten.

Soo handelt ghy oock met hem als g'hem uyt het 9. boeck der Belydenissen cap. 13. doet segghen: Wee oock het prijselijck leven der menschen, soo ghy Heer het sonder bearmhertigheyt sout ondersoeken!

Waerom hebt ghy achter ghelaten de woorden die hier op volghen: naemelijck/ Heere, soo wie aen u optelt sijne waere verdiensten, wat telt hy u anders op als uwe gaven?

Wadt ghy dese woorden daer hy gheboeght dan soude men dooz d'ooghen ghesien hebben dat Augustinus hier selbe met ons leert / te weten / dat wy oprecht ende waere verdiensten hebben / maer dooz de gratie Gods / ende niet upt ons selben / ofte onse eyghen haechten.

Wat aengaet het ghene Augustinus sou segghen *Prefat. in Psalm. 33.* Wilt ghy vrent zijn vande ghenade, soo roemt uwe verdiensten, hier toont ghy noch eens uwe onwetentheyt: Want die woorden en zijn op die boogheselde plaets niet te binden: Doch / ghenomen sonder: Wie en weet niet dat niemant sonaer berouwenheyt synen roem en magh draeghen over syne verdiensten: Wat wonder dan dat hy vrent soude zijn van de ghenade die dit doet / aenghesien dat de Schryfvere seght *Iacob. 4. 6.* dat Godt wederstaet aen de hoochreidicheit?

Ghy sult oock noch eens moeten lesen het ghene Augustinus seght *lib. 4. ad Bonifac. cap. 4.* Want ofte ghy hebt het niet verstaen upt onwetentheyt / ofte ghy hebt hem bedrieghlyck boogheselt upt moetwilligheyt / als ghy hem niet anders doet segghen als dit: Christus alleen heeft sonder quade verdiensten op hem ghenomen de straffe, op dat wy door hem sonder goede verdiensten, de ghenade souden verkrijghen.

Beudeert nu eens op al het ghene dat hy dooz ende hier seght / ende indien ghy eenigh verstant hebt / ofte niet hartueckigh en zijt / ghy sult moeten bekennen dat Augustinus hier niet anders en leert als dat niemant vande menschen de doot ende het lijden Christi berdiene heeft / maer dat dit upt loutere ghenade geschiedt is: Dit blijkt klaer / onder andere / upt dese syne woorden: Geluyck ons Godt niet schuldigh en was eenigh goet te gheuen alsoo en moect Christus niet quaets lijden: Want hy en was niet ghehouden syneu sone te laten sterben dooz ons / om dat Christus gheene straffen / ende wy / so een ontwerdeerlyck weidaet niet en verdienden.

Maet beter en handelt ghy met de andere Waders: Want als ghy Bernardus *Serm. de Annuntiat. Maria* doet hooren: Ghy en kont het eeuwigh leven door gheene verdien-

verdiensten verdienen, ghy en hebt niet ghesien wat'er
bolghde / naemelyck: Alle onse verdiensten zijn gaven
Godts, maer wat zijn alle verdiensten ten opsichte van loo-
eene groote glo. ic?

Siet ghe nu wel dat Bernardus alle verdiensten niet
upt en sluyt / noch en berwerpt? maer dat hy niet an-
ders en seght / als dat wy niet en kunnen verdienen
als dooz de gratie Godts die ons de bequaemigheyt
gheeft om te verdienen? Doch soo de eeuwighe gloze
onreynelijck is / soo en souden wy de selve dooz onse
verdiensten / die altydt eyndelijck blyven / niet kunnen
verdienen / ten waer / dat Godt t' onswaert sijne ghe-
nade gheroont hadde als hy ons om onse verdiensten /
saemen gheboeght met de verdiensten van synen sone /
het eeuwighe leven beloofte ende toe. gheschickt heeft.

Dit is 't dat oock Eusebius Emiffenus leert als hy
seght: De toekomende saligheyde kan wel verkregen,
maer niet ghewerdeert worden.

Eyndelijck als ghy ons boozstelt Bellarminus ende
den H. Thomas als of sy de eyghen verdiensten ber-
wierpen / ghy stelt u tot spot bande gheleerde die alle-
gaer wel weten dat dese twee leeraers groote booz-
staenders van de verdiensten gheweest zijn / ghelijck het
klaer blycke upt hunne schriften: maer ghy en siet soo
verre niet dat het wel saemen staet dat jemandt leere
dat onse goede wercken verdienen / ende nochtans sich
booz Godt veroodtmoedige als of hy gheene verdien-
sten en hadde / soo als den H. Thomas, Bellarminus, en
de meest alle de heylighste personen gedaen hebben.

Als ghe nu komt tot het wederlegghen van onse ar-
gumenten Pag. 31 dan speest ghy den meester als of
ghy eenen anderen Pythagoras waert. Want als wy
schriftuer plaetsen by-bzenghen die klaerder zijn als
het licht banden middagh / naemelyck upt den H. Iaco-
bus Cap. 2. v 21. 22. 23. 24. 25, als / dat Abraham wyt
de wercken, naemelyck door het offeren van synen sone
is gherechtveerdicht gheweest, Rahab van ghelycken / en
dat den mensch niet alleen door het ghelooft, maer oock
door de wercken gherechtveerdicht wordt &c.

Men moest weten / seght ghy / dat den Apostel Iaco-
bus

als hier niet anders en leert / als dat Abraham en Ra-
 chab, gheboont hebben dat se te bozen dooz het geloof
 gherechtbeerdicht waren / en dat de goede wercken/
 wesen waeren van haer gheloof.

Wat is magistraliter ghesproken / als ghe seght men
 moeten weten dat den Apostel dat leert: waer staet dat
 ghescheyden dat men dit moeten weten?

Om dat den Apostel / seght ghy / te bozen ghesepde
 hadde: Toont my uw' gheloof uyt de wercken.

Dit is het slechtste bescheedt dat ick noch ghehoort
 hebbe: Wat meent ghy dan / dat het teghen malkan-
 deren strijdt / dooz de wercken gherechtbeerdicht te
 worden / ende sijn gheloof uyt de wercken te toonen?
 meent ghy het niet? soo en is ulve slot-reden niet een
 waer mispel weert: meent ghy het? soo sal ick dan
 verwachten dat ghe ons desen teghen-strijdt aenwijst.

Overtuffchen kan een yeder nu sien hoe dat ghe
 omganginght ende speelt met de schysfuere / want daer
 te vrede eben klaer seght den mensch wort niet door het
 gheloof alleen, maer oock door de wercken gherecht-
 beerdicht, ende / Toont uw' gheloof uyt de wercken,
 daer laet ghy het eerste bozen / om het tweede te
 wapen naer ulwen kop: waerom en draeyt ghy niet
 weder het tweede naer t'eerste / als t'eerste naer t'
 tweede?

Maer ghy seght dat dit niet en kan sijn om dat Ia-
 cobus alsoo soude teghenspreken aen Paulus, leerende
 Rom. 4. Galat. 3. dat de rechtbeerdigheyt uyt den ge-
 boorte is / ende oock aen den gantschen teneur des E-
 uangeliums.

Wat sijn immers lustighe kinder-paerjens: want
 ick en sie niet waerom dat ghe niet liever de plaetsen
 van Paulus uyt en leght nae de plaetsen van den Apo-
 stel Jacobus, als contrarje: want die van den H. Iaco-
 bus en konnen niet klaerder sijn / ende aengaende die
 van den H. Paulus, utwen eyghen Bp'tiel / ghelijck wy
 boven v'toont hebben (bekent / ende de eygen woort-
 ten van den H. Paulus wijzen t'ook ngt) dat hy niet
 anders en seght / als dat de Christenen dooz de wert-
 ken van de wet Moysis niet en konnen gherechtbeerd-
 dighe

dichte woerden: maer iacobus spreekt van 'de wercken die in het waere gheloobe gheschieden: inder borghen dat dit seer wel saemen staet / te weten dat men dooz de wercken van de wet Moysis niet gherechtveerdicht en worde / ghelijck Paulus seght / maer dat men gherechtveerdicht wort dooz de wercken die in t'waere gheloobe gheschieden / ghelijck iacobus seght. Doch t'is te verghaefse ghepzaet teghen menschen die gheen ander fondament en hebben als haere eyghen phantasie ende vernuft / noch gheene andere preuen als haer enckel segghen sonder eenighe slot-reden.

HET II. DEEL.

Van de HH. Sacramenten.

I. ARTYKEL.

Onwetentheydt van Daniel aengaende den H. Doop.

Aengaende dit H. Sacrament / seght ghy Pag. 31. dat de Roomsche ghesinde het selbe ghecorumpereert ofte mishandelt hebben / om dat se aen het onwendigh water hadt toeschrijven de afwaschinge der sonden / ende leeren dat Christus aen t'water de kracht heeft ghegheben van ons te heyligen / ende ons te verderbaren tot een ghesesselick leven.

Ghy moest'er by gheboeght hebben. Dat het water niser een instrumentele oorzake is / ende dat noch maer ten deele / als mede-werkende oorzake met de woerden ofte soone des Doops.

Doch laet ons hooren hoe ghy onse leere bestrijdt. Ghy seght dat de schrijtuere duydelyck leert dat den onwendighen doop ons niet en behout.

Maer seght de schrijtuere dit?

Ghy stelt ons eerst dooz / 1. Pet. 3. 21. daer den apostel